

Wprowadzenie do „Kodeksu postępowania w zakresie ogrodnictwa i inwazyjnych roślin obcych” Rady Europy i przykłady zastosowania w innych krajach Europy i na świecie

Ewa Pisarczyk, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Departament Ochrony Przyrody

Kodeks postępowania w zakresie ogrodnictwa i inwazyjnych roślin obcych” został opracowany w 2008 r. oraz opublikowany w 2011 r. na zlecenie Rady Europy w ramach realizacji *Konwencji o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk naturalnych* (Konwencja Berneńska). Rekomendacją nr 134 z 2008 r. Stały Komitet Konwencji Berneńskiej zalecił opracowanie krajowych kodeksów w zakresie gatunków obcych i ogrodnictwa, biorąc pod uwagę Europejski kodeks. Ponadto wskazano na potrzebę współpracy z przemysłem ogrodniczym, a w szczególności z zarządcami terenów publicznych (np. władzami miast) we wdrażaniu i rozpropagowywaniu dobrych praktyk oraz kodeksów mających na celu zapobieganie uwalnianiu i rozprzestrzenianiu się inwazyjnych gatunków obcych.

Tylko niewielki procent gatunków roślin ozdobnych wykazuje charakter ekspansywny i przynosi szkody zarówno w przyrodzie jak i często w gospodarce. Ogrodnictwo jest uznawane jako jedno z głównych źródeł rozprzestrzenienia się inwazyjnych gatunków roślin. Szacuje się, że 80% roślin obecnie inwazyjnych zostało wprowadzonych dla ogrodnictwa lub rolnictwa. W związku z czym ograniczanie w sposób dobrowolny stosowania tych gatunków w ogrodach, oczkach wodnych, na terenach zieleni publicznej ma istotne znaczenie dla zapobiegania ich rozprzestrzeniania się.

Ze względu na potrzebę opracowania zasad w zakresie stosowania gatunków obcych w ogrodnictwie, jak również w wyniku ww. rekomendacji Rady Europy powstały krajowe kodeksy dobrych praktyk m.in. w USA¹ (st. Louis, 2002, oddzielne dla 5 grup zawodowych), w Wielkiej Brytanii (2005), w Niemczech² (2008, dotyczy wybranych gatunków), w Belgii³ (2011, oddzielne dla profesjonalistów i amatorów), w Anglii i Walii⁴ (2011), w Irlandii⁵ (2012).

Kodeksy są dobrowolnymi instrumentami z praktycznymi wskazówkami, które zazwyczaj funkcjonują jako uzupełnienie do przepisów prawnych dot. gatunków obcych w danym kraju. Europejski kodeks jest oparty na zasadzie samoregulacji, która może być bardziej skuteczna i efektywna niż prawnie wiążący system. Z jednej strony stosowanie dobrych praktyk może spowodować lepszy odbiór społeczny firm wdrażających kodeks, z drugiej strony może

¹ <http://www.centerforplantconservation.org/invasives/CodesN.asp>

² http://www.bmu.de/naturschutz_biologische_vielfalt/downloads/doc/41245.php

³ <http://www.alterias.be/en/what-can-we-do-/the-code-of-conduct-on-invasive-plants>

⁴ <https://secure.fera.defra.gov.uk/nonnativespecies/index.cfm?pageid=299>

⁵ <http://invasivespeciesireland.com/cops/horticulture/>

spowodować mniejszą potrzebę wprowadzania regulacji prawnych bądź umożliwić przedstawienie przez branżę rozwiązań, które mogą przyjąć później formę prawną. Kodeksy te skierowane są do administracji państwowej, branży ogrodniczej: importerów i producentów roślin, centrów ogrodniczych, akwarystów, ogrodów botanicznych, oraz do użytkowników roślin: osób prywatnych, architektów krajobrazu, jednostek administracji zajmujących się planowaniem i zarządzaniem zielenią publiczną. Krajowe kodeksy opracowywane są przez: ministerstwa ds. środowiska (UK), związki ogrodnicze (DE), ogrody botaniczne (USA), zespoły ekspertów w ramach projektu LIFE+ z udziałem instytucji naukowych, branży ogrodniczej i administracji (BE), i często akceptowane i promowane są przez związki producentów lub sprzedawców.

Kodeksy zawierają najczęściej poniższe elementy:

- adresaci kodeksu (np. producenci oraz sprzedawcy roślin ozdobnych oraz użytkownicy roślin),
- podstawowe informacje o inwazyjnych gatunkach obcych,
- zasady kodeksu (np. rezygnacja ze sprzedaży roślin wybranych wspólnie z branżą, rozpropagowywanie ulotek, plakatów o gatunkach inwazyjnych, umieszczanie logo kodeksu na stronie internetowej, etykietowanie roślin wyższego ryzyka, oferowanie roślin alternatywnych, przedstawienie sposobów utylizacji roślin inwazyjnych),
- możliwe sposoby włączenia się do wdrażania (np. poprzez przesłanie formularza zgłoszeniowego oraz zgłoszeń o nowych potencjalnych gatunkach inwazyjnych w ogrodnictwie),
- dodatkowa literatura.

Opracowanie Krajowego kodeksu dobrych praktyk w zakresie ogrodnictwa i inwazyjnych roślin obcych we współpracy z branżą ogrodniczą może przynieść pozytywny skutek zarówno dla rodzimej przyrody, ogrodnictwa jak i społeczeństwa poprzez zwiększenie świadomości dot. inwazyjnych gatunków oraz zainteresowanie opinii publicznej firmami wdrażającymi Kodeks.